

Femte roten, tomt 66

Kvarteret Kronobageriet

Artonde roten 1637–57v

Norra Hamngatan öster om

Nionde roten 1657h–70

Östra Hamnen

Herr Pres. Broman R18 1651: 5 Lars Broman omtalades som syndicus bosatt rote 11 med 2 mantal 1647 och 3 mantal 1648–49. Den 10 mars 1650 omtalas Hennes majestät Drottning Christinas brev till magistraten som anbefalldes, att syndicus Lars Broman skulle avancera till det lediga presidentämbetet. Till successionen till syndicus rekommenderade hennes majestät amiralitetskollegii sekreterare Töres Amundsson (EIIa:1 b) 1652 har han flyttat till rote 28.

Hans Hälseling barberare 1660–61 IX:5

Insp Paul Paulin 1674

389 Erich Fransson Schröder, köpman *R18* (tomter som delvis hade övertagits från Bengt Oxenstierna 5.66–67

1649:4, 1652: 3 mtl (IX), 1663: 5, 1665–70 (ej bebyggd)–74 1½ tomt, sedan 3 tomter, 1675–79, änkan 1681

M 1678 1½ tomt

Erik Fransson Schröder tillhörde en stor och över hela Väst-Sverige spridd släkt som även haft betydelse för Göteborgs äldsta handelshistoria. Men dess äldsta led har behandlats ytterst otillfredsställande av äldre Göteborgsgenealoger. Man har främst fäst sig vid namnet och antagit en direkt invandring från Tyskland eller Danmark samt sammanslagit dess äldste Göteborgsstamfäder – denne Erik Fransson Schröder – med hans son med likalydande namn. Eftersom Erik Fransson Schröder var mycket barnrik och dessutom ekonomiskt välbärgad har dessa misstag försvårat förståelsen av Göteborgs äldsta handelshistoria.

Den Schröderska släkten må ha varit tysk eller dansk från början. Den hade vid inflyttningen till Göteborg så länge varit bosatt i Sverige att man kan betrakta den som naturaliserad. Man kan peka på det faktum att Göteborgs-Schrödrarna tillhörde den svenska församlingen och icke den tyska, vilket hade varit naturligt, om familjen hade direkt inflyttat från Tyskland eller Danmark till Göteborg och icke hade naturaliserats. I svenska församlingen tillhörde familjen t o m de ledande. Schröder-släkten härstammar från två borgmästare i Lidköping som av allt att döma var bröder. Den ene av dem, *Johan*, nämnes som borgmästare i Lidköping 1624. Den andre *Frans* var borgmästare i Lidköping 1633 och 1638 (enligt Settergrens släktbok). Men han nämnes som rådman i ett Lidköpingsprotokoll som av någon anledning intagits i Kållands härads dombok.

Från Jesper Helgström i Uppsala fick jag 19.10.1992 följande kompletteringar

till min lilla skrift om familjen Schröder (Olga Dahl: Släkten Schröder från Lidköping i Meddelanden från Västra Sveriges Genealogiska Förening el. VSGF:s meddelande III, 1968, s. 85–106):

I Genealogica-samlingens volym nr 107 (Tilas samling, RA) finns följande uppgifter om släkten Schröder:

Frantz Jöransson Schröder, född ungefär 1580 i Westfalen, satte sig ned i Sverige och blev borgmästare i Lidköping, död 1664 den 9 november 85 år gammal, gift med Christina Henrichsdotter, född i Nylödöse ungefär 1582, död i Lidköping 1677 den 7 maj 96 år gammal.

Jesper Helgström kompletterade 11.7.1992 ovanstående med följande: ”Jag läste nyligen ”Borgmestere, rådmend, byfogder og byskrivare i Flensburg 1550–1848” av Aage Bonde och Johan Hvidfeldt ... I den nämns en borgmästare i Kiel vid namn Frans Schröder och hans hustru Agathe Frese som föräldrar till ett barn fött 1558. Kiel ligger inte långt från Westfalen. Men möjligheten finns att en son till Frans flyttade från Kiel till en stad i Westfalen och där fick en son, som döptes till Franz efter sin farfar. Franz den yngre flyttade i sin tur från Westfalen till Sverige. Det eventuella sambandet mellan Kiel-borgmästaren och hans namne i Lidköping är outrett. Följande förhållanden kan dock vara värda att beakta. Franz Jöransson Schröder kan tidsmässigt vara sonson till Franz Schröder i Kiel. De tillhör båda samma sociala grupp, borgerskapets högsta skikt. Det var inte ovanligt att borgarsöner flyttade till andra städer och öppnade lokalkontor för släktens handelsrörelse. Kanske är det här ett uppslag, som kan vara värt att följa upp vid ny forskning.” Så långt Helgström.

Från Johan Schröder härstammar ingenjör Gösta Schröder, Stockyrkoherdeolm. Av honom har jag fått en del upplysningar om Lidköpingsbröderna Frantz och Johan Schröder. Han har meddelat, att både Johan och Frantz, som i det närmaste var jämnåriga, tidigare kortvarigt hade uppehållit sig i Nya Lödöse. Frantz kom till Lidköping 1616, Johan några år senare. Båda var då gifta sedan ca 1620. Enligt Gösta Schröder hade han lyckats spåra Johan Schröder tillbaka till det hisingska Göteborg, som endast existerade från ca 1605 till juni 1611, då det nedbrändes och utplånades av danskarna. I en mantalslängd för Nylöse, daterad 25.5.1619, anges han nämligen som göteborgare. Han saknades i en mantalslängd daterad 12.2.1619, varför han antagligen inflyttat till Nylöse något senare under föråret 1619. Gösta Schröder konstaterar, att det är okänt var han uppehöll sig under den 7-åriga mellantiden, sedan det hisingska Göteborg uttraderades. Gösta Schröder antar att även Frantz också kan ha varit bosatt i det Hisingska Göteborg, dit de båda tyskfödda bröderna eventuellt invandrade från Holland 1606–1607.

Från *Johan Jöransson Schröder*, gift Elin Heinrichsdotter, stammar den huvudsakligen i Värmland utbredda Bennebergsgrenen (stamfader kronobefallningsmannen i Östersysslet *Henrik Johansson*, Benneberg, Ölme härad, född 1622 död 1698, gift Karin Giliusdotter Tollet, död 1673. Henrik Johansson var svåger till *Petrus Magni Gyllenius*. (Gösta Schröders, född 1913, härstamning: 2. Henriks son Carl 1672–172 (1) g. Maria Smitt, död 172 (5) 3. Johan 1707–1786, brukspatron, g.1. Stina Kajsa Ekebom 1703–1743 g.2. Hedvig Helena Holmberg 1725–? 4. Carl Magnus, 1734–1802 lantmätare, g. Greta Lisa Robsahm 5. Carl Magnus 1778–1851, lantmätare, g. Stina Sundén 1783–1865 6. Jan Petter 1812–1884, bruksinsp. g. Anna Gefvert 1821–1904 7. Anton 1844–1914, brukspatron, g. Ottlia Lindh 1856–1944 8. Christian 1886–1974, operettskådespelare, g. Torborg Kjellander 1886–1979)

Frantz Jöransson Schröder var far till den bekante borgmästaren

i Vänersborg *Jacob Fransson Schröder* (troligen död 10 juli 1683)

och till rådmannen i Lidköping *Johan Fransson Schröder* (född 1626, död

1703 12/4) och farfar till dennes son handlanden i Göteborg *Brynte*

Johansson Schröder (död 1679 20/3) samt far till stamfadern till Göteborgsgrenen Schröder den ovannämnde Erik Fransson Schröder. Man

bör ha denna Erik Schröders släktbakgrund i tankarna när man bedömer

hans möjligheter att bedriva handel i Göteborgs ekonomiska bakland. Han hade släktingar utbredda över hela Västsverige, i Lidköping, Vänersborg, genom ingiften i Mariestad, i Karlstad och på andra värmäländska orter

Enligt den av Helgström nämnda Tillassamlingen (fakta möjligen hämtade ur likpredikan) var Erik Fransson Schröder född i Lidköping den 28 oktober 1622. Han avled 1679 den 9 augusti och begravdes den 31 augusti med största sannolikyrkoherdeet i Gustavi under likpredikanstexten psalmen 116 verserna 7–9. Han gifte sig i Göteborg den 24 november 1650 med *Sofia Jöransdotter*, född i Hälsingborg 1628 den 8 mars, död i Göteborg 1689 den 30 mars och begravnen i Gustavi kyrka den 14 april.

Hon var dotter till *rådman Jöran Henricsson* (se 5.20), född i Skottland ungefär 1593, död i Göteborg 1677 den 13 september, 84 år gammal, och *Martha Bertilsdotter*, född i Helsingör 1606, död i Göteborg 1.6.1645, 39½ år gammal (likpredikan av superintendenten Andreas Johannis Prytz, som förklarade, att det var ”bättre att vara gift med en god, from och gudfruktig maka än att vara ogift”). År 1666 skänkte Erik Fransson Schröder och hans hustru Sophia en större mäsingsljuskrona till Lidköpings kyrka ”med deras namn åsatte, vilken krona ännu 1876 finnes” (Settergren).

Sophia Jöransdotter ingav supplik den 20 nov 1679. Den 12.2.1680 behandlas Sophia sal Erik Schröders änkas och de övriga avlidne Jöran Hindrichssons barns och arvingars supplik.

Exakt när *Erik Fransson Schröder* kom till Göteborg är svårt att säga: borgarlängderna är för ofullständiga. Han omtalas i Göteborgs mantalslängder från 1648, vilket år han omtalas som bostatt i första roten hos rådsförvanten *Daniel Nilssons* änka *Karin*, antagligen som köpgesäll.

Han bodde sedan under varierande adresser fram till 1663 (R7 1650, R17 1651 R2 1652–55))

Målet mellan *Anders Olufsson* och *Erich Fransson* anläggande tvistig hushyra uppskötts (”är utställd”) av underrätten den 7 april 1652 så att ”parterna sig emellan om vänlig förlikning att göra måge försökia”.

Den 23.8.1654 UR utsågs *Johan Saweland* och *Adam Herwegh* att likvidera stridiga räkningar mellan *Eliseus Armon från Amsterdam* och *Erik Fransson*.

Erik Fransson Schröder lagbjöd första gången den 18 maj 1666 ett stenhus beläget vid östra hamnen näst intill hans svärfaders, välaktad Jöran Henriksson, vilket han köpt av honom för 1 000 rdr. Vid andra lagbjudningen den 28 maj samma år sades stenshuset ligga på södra sidan Stora Hamnen mellan Jöran Henrikssons och Johan von Savelands gårdar. I oktober detta år fick Erik Fransson Schröder fastebrev på huset. Det förefaller som om Erik Fransson Schröder aldrig själv bodde där utan hyrde ut den till andra. Men ännu 1673 i november kallas den Erik Franssons gård. (Enligt doktor Maja Kjellin (Kvarteret Frimuraren sid. 23) ägde han redan 1657 tomten till nuvarande Östra Hamngatan 27 som bebyggdes under 1600-talet med ett boningshus och uthus av trä (?).) I kämnärsrätten 15.2.1660 nämnes han som värderingsman av mästern *Gerhard Barberares* egendom. Vid ett par tillfällen omtalas han i huseköpslängderna som köpare av tomter: 23.8.1660 hade han betalat 100 rdr för *Matthis Plüss* tomt vid Södra Hamnen (5.8). Den 6 maj 1661 betalade han 24 daler i huseköpspenning för doktor *Magiri* gård, som han köpt för 800 daler

köpt. Det sägs ej var denna gård var belägen. Det kan givetvis vara denna gård vid Norra Hamnen, som det rör sig om ehuru det ej finns några bevis för att doktor Magirius ägt den.

Det bör emellertid vara här vid Norra Hamnen, som Erik Fransson Schröder med Kungl. Maj:ts byggnadshjälp på 1 500 d smt enligt landshövding *Henrik Falkenberg* byggde ”ett vackert huus med glaserade tegel tächt” samt försedd med källare och 2 våningar högt. Det var $19\frac{1}{3}$ alnar brett vid Stora Hamnen och $10\frac{1}{2}$ alnar åt gården.

”Till den andra gatun” – tydligen Köpmansgatan – hade Erik Schröder samtidigt med samma byggnadshjälp byggt ”ett rätt litet och slätt huus, samt wedh gatan på andra ändan af tompten belägit, pretenderar likväll än 300 d smt till fylnat af tvenne huusbygningar”. Även detta hus var $19\frac{1}{3}$ alnar brett men endast $10\frac{1}{2}$ alnar inåt gården. Det hade en välvd källare över jorden och var endast en våning högt.

En utförligare men senare beskrivning av de hus som Erik Fransson Schröder byggde på tomten kan vi finna i Göteborgs brandförsäkringsprotokoll daterat 1803 den 16 sept då gårdarna tillhörde handelsman *Jöran Fredrik Lidbom*:

”Stora Hamne- och Köpmansgatorna Nummer 66 i 4:de kvarteret och femte roten.

Stenhusbyggnad uppförd år 1671

Själva tomten håller i längd emellan bägge ovannämnda gator 97 alnar och i bredd åt vardera 19 alnar. Är belägen från Stora Hamnekanalen 26 alnar och från den östra 130 alnar samt försedd med brandredskap av tvenne stegar, tvenne hakar, fyra läderämbar, tvenne handsprutor och tvenne svabbar.

N:o 1 Ett stenhus, uppfört år 1671 av tvenne våningar liggande vid Stora Hamnegatan, 19 alnar långt, 16 alnar brett och $13\frac{1}{4}$ aln högt täckt med tegelpannor på underlagda bräder. Under denna byggnad är en stor välvd källare med stentrappor och tvenne järndörrar, som icke uppgivas till försäkring. [Stenhuset skulle alltså vara 11, 4 m långt, 9, 6 m brett och åtta m högt]

Överbyggnadens nedre våning, vars både ytter- och skiljomurar äro 21 [?] tum tjocka av tegel, har förutom handelsbod ett boningsrum och ett visterhus. Och övre våningen, vars yttermur är 21 tum och skiljomuren 10 tum tjocka består av förstuga, boningsrum och ett kök.

Trapporna i huset upp till vinden av [?] 3 tums plankor, vindsbotten belagd med bräder, tvenne med vindskurar ochnock med åspannor. Skorsten och takfot utan plåtbeslag. [Så följer en detaljerad beskrivning av huset, där det bl.a. omtalas 7 fönsterluftr.]

Nummer 2 ett stenhus åt Copmansgatan, uppfört år 1671 av tvenne våningar 19 alnar långt, 11 alnar brett och $12\frac{3}{4}$ aln högt [alltså 11,4 m långt, 6,6 m brett och 7,65 m högt]. Täckt med tegeltak. Undervåningen av denna byggnad, som utgör ett hvälvt magasin med järndörrar och galler undantages från uppgift och värde till försäkring. Övervåningen vars yttermurar är 21 tum och skiljomurarna är 10 tum tjocka består av en förstuga och tre rum. Trapporna upp till vinden av plankor. Vindsbotten belagd med bräder. Vindskurar täckta med tegel ochnocken med åspannor.

3 Emellan förenämnda tvenne stenhus är en träbyggning, uppsatt 1748 av furutimmer. Tvenne våningar, 70 alnar lång, 10 alnar bred och $11\frac{1}{2}$ aln hög, täckt med tegel på underliggande bräder och stående på $\frac{1}{2}$ aln hög stenfot.

Byggningen i gott stånd. Undervåningen består av tvenne förstuvor, 3 boningsrum, 1 bagarestuva och 3 packbodas och den övre av tvenne förstuvor, 4 boningsrum, tvenne kök och ett visterhus.

Trapporna huset igenom av plankor.

No 4 En senare byggning av timmer uppsatt år 1785 gent emot nr 3 på norra ändan på 4 alnars avstånd från densamma, en våning 7 alnar hög, 33 alnar lång och 5 alnar bred under tegeltak på 1/2 alns hög stenfot.

Värdet av denna för 14.16.

Byggningens våning består av 1 drängkammare, 1 saltbod, 1 stall, vedbod och avträdesrum.

Trappan till insidan av plankor.

Stommen i gott stånd, brädbeklädd och målad med gul oljefärg, värderas till 113.24

Yttertaket med pannor och bräder 91.28

Golven av plankor med 42.12

2ne tak med spotsade bräder 7.16

Trappan av plankor 4.8

1 mindre fenster av svenskt franskt glas. Ett med 3.24 forder och målning

5 st släta dörrar med lås och beslag a 6.32

1 rdr 16

1 st liten Pottkakelugn 4.32

1 st skorsten med kakelugns pipa och 15.12

fodermur

Denna byggnads värde således 303.12

Summa Rdr 3115.30 2038.46''

Erik Fransson Schröder tillhörde utan tvekan stadens förnämsta krets. Han representerade vid ett flertal tillfällen stadens borgerskap. Den 12.7.1670 hade rätten enligt resolutionsboken kallat till sig kommissarie *David Amia*, Erik Fransson Schröder, *Henrik Eilking* och *Henrik Arfwidsson* ”till att höra vad Wenersborgarna emot dem söka, näml högre forlön 1 öre silvermynt på vart skeppund över det som förr haver varit vant etc — Häremot förklarade sig handelsmännen först muntligen in för Rådet, att Wenersborgarna hava ingen orsak ovanberörde förlikning, att bryta, eftersom dem givs vad hon förmår, näml 9 öre silvermynt i förslelön för vart skeppund och de, Göteborgs handelsmän, hava av sitt eget Järn kontribuerat till deras Järnbodars transport och flyttjande: där till med är denne förslelön högre ställt än någor städz i Sweriges Rike etc.” I brev dels till Karlstads magistrat, dels till landshövdingen, klagade Göteborgs magistrat över att Göteborgs handelsmän tvingades använda Karlstads farkoster i stället för att i enlighet med Kungl. Maj:ts resolution ha frihet att frakta sitt järn ”varest de bäst behagar”. Man anförde då (8.4.1674) att Erik Schröder ”en gång fraktade sin broders skuta (tydligt borgmästare Jacob Franssons) från Vänersborg till Carlstad att avhämta sitt järn, då han kom dit, vart honom förvägrat bruka den fraktade skutan, så att hon måste gå tom tillbakars”.

I augusti 1676 representerade Erik Fransson Schröder som borgerskapets ombud Göteborg på ett möte för de västsvenska städerna i Borås. Samma år i december var han och *Olof Simonsson* bor-

garståndets representanter vid den riksdag, som hölls i Göteborg och där stadens övriga ombud var syndicus *Lundenius* och rådmannen *Östring* (Almquist, Göteborgs historia, del I s 432.)

I augusti 1670 komparerade Erik Fransson och *David Matzen* angående deras svåger *Sven Bengtsson (d y)* sterbhus. Man hade tänkt sig att lösa till sig sterbhusets skulder till en viss proportion ”vilket dock icke till någon effect kom”.

I mitten av 1678 utspelades (enligt konceptprotokollet) ett ärekränkingsmål, som visar, att Erik Fransson Schröders ställning som handelsman i själva verket var så stark, att den väckte ovilja och avund. Det var i detta fall bagaren *Sven Printz*, som yttrat några mindre väl valda ord om saken med användande av tidens (här uteslutna) svordomar. *Hans Hansson* vittnade, att ”när han och *Jöns i Högen* kom gående kom Sven Printz och frågade, om de hava fått något salt, var till *Jöns* sade nej, vi få väl, då pickte Prins änna åt Erik Fransson, och sade: han handlar därmed oförsvarligen — Mons Schröder vill kommendera absolut efter sin egen vilja och behagar att ingen mer får tala, men han [dvs Printz] måste giva 16 daler i inkvartering och Frantzen där emot intet som har 5 tomter och gårdar”. *Jöns Andersson (i Högen)* berättade: ”Då kom Erik Franssons son och *Brynte Schröder* gående, då talte Printz till dem och frågade om fadern, den saltmånglaren, är hemma, sägandes han månglar salt som en — önskandes han hängde wed storken, som där flyg, fot. Berättandes där hos Printz vara mycket drucken. I medlertid kom Erich Franssons hustru gångandes och efter hon vände sig till honom sade Printz: gör väl och bit mig icke. Sedan kom Franssons måg *Christopher Christophersson* gångandes. Då sade Printz intet till honom.”

Även *Brynte Schröder* tilläts att vittna trots släktskapen: ”varpå han denna berättelse gjorde, det han kom från sin farbroder Erik Fransson och när han med Franssons son *Erik* kom gångandes frågade Printz om han hade varit hos Erik Fransson och teegt sig några skeppor salt. Vartill han svarade han har intet begärt något salt. Därmed begynte Printz utlåta sig uti svåre ord, och sade där Schröder så får handla och så skall gå till kunde man väl bliva liggande och att gutar så väl som svenska bo i staden, men nämnde ingen wed namn, ej heller på något sätt *Jacob Herwegh*, *Olof Simonsson* eller *Volrath Tham*.”

Den sista gången Erik Fransson veterligen uppträdde vid rätten var den 7 maj 1679, då han begärde, att någon annan skulle utses i hans ställe bland ”de 24 man”.

Hur många barn Erik Fransson Schröder och Sofia Jöransdotter hade tillsammans är svårt att säga: en son begravdes enligt Gustavi kyrkas räkenskaper i oktober 1678. Den 10 mars 1697 levde nio av deras barn. Detta framgår av ett tidigare förbisett dokument, som finns intaget i Göteborgs äldsta inteckningsbok (A II bb:1, 132–133), och som undertecknades sagda dag av följande syskon:

Gregorius (d.v.s. Georg nedan), *Johan*, *Erich*, *Jacob*, *Johanna* och *Mätta Schröder* samt av deras svågrar *Lars Bratt* och *Daniel Lander* (gifta med resp *Christina* och *Sophia Schröder*). Alla dessa förklarar, att de enligt ett köpekontrakt daterat den 3 december 1689 (efter moderns död) ”sälja och transporterera till vår käre broder Frans Schröder vår sal fader Erich Schröders bägge gårdar, bestående i fem tomter, två till Stora Hamnen Nordre Sidan, emellan *Lars Joenssons* gård västra sidan, och *Frantz von Ackerns* gård östra sidan, och tri tomter bak och som sträcker sig in i Köpmannegatun, hållandes sitt rätta måhl efter måhlsedeln för en Summa, hwaruti ock är beräknat vår k Broders egen arfedehl, Fyra tusende nio hundra Femtio Dahl. silfwermynt” (4 950 d smt). Åldersordningen mellan dessa syskon känner man ej men troligen undertecknar sönerna i tur och ordning efter ålder: vad man vet är att *Frantz* i rådhusrätten 1695 i dec sades vara äldre än brö-

derna Johan och Erich. I varje fall tycks det vara han, som övertog faderns roll som storköpman i staden. Flera av Erich Fransson Schröders barn avled unga (tuberkulos??).

1) *Frans (Eriksson) Schröder*, se nedan.

2) *Georg (Eriksson) Schröder*, född 1653, död 1704. Andre theologie lektor vid Göteborgs Gymnasium 1683, förste theologie lektor och kyrkoherde i Lundby 1787, kyrkoherde i Säve 1692, kontraktsprost samma år, riksdagsman 1693 och 1697. Hans hustru *Margareta Brunnerus* (levde 1715) var dotter till professorn i Uppsala *M Brunnerus*. Enligt bouppteckning efter dottern *Johanna* hade Georg Schröder sju döttrar:

a) *Margareta Schröder* g biskopen i Göteborgs stift *Georg Wallin d.y.*(född i Gävle 1686, hans andra ä. Barnen adlade *Wallenstråle*).

b) *Anna Catharina Schröder* g biskop *Herman Schröder* i Kalmar av Uddevallasläkten (född 13.5.1676, död 12.1.1744. Herman Schröder (se Skarstedt sid. 320) var son till Uddevalla- smeden och gästgivaren vid Svanesund, Långelanda, *Claes Goritzsson Schröder* (infl. fr Gadebusch) och hans hustru *Throna Bratt*, Herman Schröders son biskopen i Karlstads barn adlade *Schröderheim*. "Fältprosten" Herman Schröder och hans hustru var 1715–17 liksom svågern lektor *Lamberg* och hans hustru *Sophia* nedan bosatta hos klockaren *Matthias Lignelli* änka 2.28, kv. Varuh, Göteborg. c) *Elisabeth* g m komminister *H A Giädda* i Göteborg, sedan kyrkoherde i Norrköping, d) *Regina* g m lektor *David Memsen*, e) *Christina* g kateket *Gadd*, som blev kyrkoherde i Romeled, f) *Sophia* g lektor *P Lamberg*, g) *Johanna* g handelsmannen *Thomas Andersson* i Göteborg (se Berg 1:3, 241).

3) *Johan Eriksson Schröder* kallade sig i en supplik angående för hög taxering i november 1690 (E IIa:?) "en ung karl som ej länge sedan egen handel begynt". Han talade i suppliken om sin broder Erik Schröder. Johan Schröder uppräknas tillsammans med brodern Frans den 9.3.1691 bland det trafikerande borgerskapet. I april 1692 berättas att "av silkeshandlarna inkommo Frans och Johan Schröder med *Johan Manorgen* begärande att få sitt införda och stämplade sidentyg". Johan Schröder begravdes bara någon månad efter brodern Erik och dennes hustru: Johans begravning omtalas i Gustavi kyrkas räkenskaper den 29 april 1698. Det säges att "halva graven har lösts av sal *Bengt Nilssons* barnbarn. När Johans änka *Clara Matzen* avvitrade sina barn inför äktenskapet med handelsmannen *Matthias Schildt* berättades barnens farbröder vara prosten och kyrkoherden magister Georg Schröder och handelsmannen herr Frans Schröder. Vartdera av barnen *Erik*, *David* (senare handlare i Uddevalla), *Anna Sophia* och *Clara* erhöll 6 000 d smt eller tillhopa 24 000 daler i fädernesarv (Gbg bou 1701:64). Enligt bouppteckningen efter modern (1709:547) hade dessa halvsyskonen *Rebecka*, *Johan* och *Matthias Schildt*. Boet uppgick då till 66 432 d smt. *Anna Sophia Schröder* hade under mellantiden gift sig med herr *Claes Habicht*. Clara, död 1740, gifte sig m handl i Göteborg, assessor *Johan Anders Olbers* (hans andra hustru, han var född 1643, död 1740).

4) *Erik (Eriksson) Schröder*. Blev 1688 medlem av handelssocieteten. Sammanblandas ofta med fadern Erik Fransson Schröder. Han var bosatt i en annan av fadern tidigare ägd fastighet nuvarande Drottninggatan 36. Se ovan 5.20.

5) *Jacob (Eriksson) Schröder*. Erhöll burskap i Göteborg den 27.2.1698. Den 3.2.1691 förklarar han vara cautionist för sin syster hustru *Sophia Schröder*, änka efter *Lars Bolling* och omgift *Daniel Lander* Han flyttade år 1700 till Bogesund, där han efter en tid nämnes som tullskrivare. Den 2 maj 1700 berättas i Bogesunds rådhusrättsprotokoll, att handelsmännen i Göteborg Frans Schröder och Daniel Lander i en skrivelse daterad den 26 april s.å. berättat sig ha lånat (sin bro-

der och) svåger Jacob Schröder 113 rdr för att denne skulle inlösa de ägor, som hans hustru ärvt efter sin avlidne fader *Isac Andersson* och som denne pantsatt. De begärde, att rätten skulle förvara dessa pengar. Det är realistiskt att tänka sig, ehuru ej bevisat, att en son till tullskrivare Jacob Schröder var den hattmakare *Erik Schröder*, som omtalas i Bogesunds kyrkböcker och som var gift 1/ *Margareta Nilsdotter Brundberg* (död 32 år gammal 3.10.1736), 2/ 30.11.1737 m *Elisabeth Persdotter Hellberg*. Hattmakare Erik Schröder avled själv 17.3.1755, 59 år gammal. En syster till honom var troligen den ogifta *Sofia Schröder*, vilken avled i Ulricehamn 16.7.1750. – Tullskrivare *Johan Schröders* hustru *Kerstin Eriksdotter* avled där 1727.

6) *Metta* (eller *Märta Eriksdotter*) *Schröder* hade troligen fått namn efter en mormoder *Metta Bertilsdotter*, rådman Jöran Henrikssons första hustru. Göteborgs magistrats registratur för den 20 juli 1696 (s 206) innehåller ett meddelande att framlidne borgaren och handelsmannen i Göteborg *Anders Bratt* (burskap 23.10.1690) hade änkan Märta Schröder, som ville överenskomma med sin mans kreditorer. Denne Anders Bratt var son till den bekante *Anders Andersson Bratt* i Brattefors (se Bratt sid. 110 och 128). Metta Schröder själv dog kort därpå, ty enligt Isberg (II:191) skulle sonen *Anders*, född 19.8.1688 (rådman i Malmö den 25.8.1731) sedan föräldrarna dött i hans späda ålder ha omhändertagits av (morbrodern) handlanden Frans Schröder i Göteborg, där han stannade till 1699 års slut, då han sändes till farbrodern *Christian Bratt*, köpman och konsul i London. En annan son till Metta Schröder och Anders Bratt var *Erik*, handlare, gästgivare och bryggare i Malmö. Sonen *Lars* var anställd vid sjötullen i Kalmar och *Sophia* var gift med handlanden i Göteborg *Anders Eriksson Wennerberg*.

7) *Christina* (Eriksdotter) *Schröder* var gift med *Lars Jacobsson Bratt* (född 1649 i Mariestad, gift första gången med *Christina Matzen*, som avlidit före okt 1692, då det vid ett arvskitte talas om sal Christinas barn. Lars Bratt avled i Göteborg 25.7.1697. Hon gifte om sig med *handelsmannen Martin Edenberg* 8) *Johanna* (Eriksdotter) *Schröder* Gift 21.10.1677 med handlanden i Göteborg *Christoffer Christoffersson Sundelius* (född 13.1.1641 i Bogesund, död 23.3.1694). Barnen adlades *Adlersparre*. Johanna var som änka själv en driftig och framgångsrik affärskvinna- 9) *Sophia* (Eriksdotter) *Schröder* var gift 1/ handelsmannen *Lars Bolling* (som var död i febr.1691); 2/ handelsmannen, senare klockaren i Gustavi *Daniel Lander* (se nedan sjätte roten).

Frantz (Eriksson) Schröder 1681–1717

f 16-- , död 1717 27/4. Erhöll 9 nov 1682 burskap som handlande i Göteborg. Föreståndare i domkyrkan från 1690. Blev 1702 älderman för köpmannagillet och den 26.10.1704 rådman ”såsom väl förtrogen i in- och utländsk handel”.

Bouppteckning efter honom företogs 23.9.1719. Hans första hustru var *Catharina Mackey* död i november 1695, dotter till brukspatronen *Isack Mackey* och *Anna Leufstadia* på Hammarby. Enligt överenskommelse i juni 1696 avsade sig Frans Schröder all rätt till hustruns fäderne arv och erlade i sin tur i ett för allt 8 000 d smt för att hustruns arvingar – dvs *Anna Mackey* g ärkebiskop *Erik Benzelius Maria Margareta Mackey* g professor *Schütz*, *Stina Mackey* g handelsmannen i Stockyrkoherdeolm *David Kammecker* och brukspatronen *Isack Mackey d.y.*– skulle avstå från sina arvsanspråk efter henne. Frans Schröders andra hustru *Sara Tham*, född 1678, var dotter till handels- och rådmannen Volrath Tham d ä och *Gertrud Helgers*. Äktenskapsförord mellan Frantz Schröder och Sara Tham upprättades den 16.3.1697. Hon medförde i boet en brudskatt av 6 000 d smt i reda pengar och 2 200 d smt i mobiler. Att livet för en köpman på 1600-talet var hårt framgår av följande utdrag ur Skånings häradsrätt A1a:1 1.4.1680 (observera det flitiga bruket av bokstaven h här nedan):

”Instälte sigh uppå sin systems Kerstin Persdotters wägnar des Broder Anders Persson i Hagen i Nohrunga giäldh i Gissene Häradh, och klageligen angaf huruledes hans syster sohn Swen Andersson A-o 1678 uti Martii Månadt, då hgan folgdhe i skiutzning köpmannen i Giöteborg Wellt Frantz Schröder och köpmansdregen Lars Bollingh hoos sahl Erik Fratzsons Enkia Sophia Schröder ähr wedh Dunstorpa broo drucknader blefwen som kunde då wahra till 12 eller 14 ähr gammal, då Broon af Wattuflohd wahr uthfluten, williandes han Fullmeehtigen H gierna weeta hwem som till Poickens Lif skall swara; antingen giästgifwaren i Jungh som dhe honom i hender satt eller och köpmannen som han skiutzat/

Swaranden Lars Bollingh war till answar och inladhe sin skriftl. Förklaringh här öfwer i föllgianne måtto, protesterandes först emoth klaganden, han må efter Laga och fullgodhe skähl dhem till saaken binda, sättia för sigh real Caution, innan dhe willia medh honom item Contestera, refererandes saaken sålunda tillgången wahra, att A-o 1678 sex weckor för Påsk, kommo dhe wedh pass klockan 2 effter Middagen till Giästgifwaregården Jungh, och wille leya hästar. Dher i Giästgifwaregården begiärt dhem töfwe öfwer Natten, så skohla dhe fåå dheras Hästar, som då woro i skiutzning, och wijsas 1/2 Mijhl genare öfwer ett litet waadh wedh Dunstorpa Broo, hwar öfwer een Man i gåår reste; dhe blefwe quar öfwer Natten och om Morgon sedan Hästarne ätit hafre gick drengen före och töfwade wedh afwägen åth Tråfwabroo. sadhe dhe till honom sig intet dierfwas reesa öfwer wadet som Olof dhem så högdts försäckrat intet skulle skada, drengen swarat sig willia resa före, reedh åstadh, och som Hästewn kom alt diuparer uthi watnet, budo dhe honom rida tillbaka, han swarat sigh komma strax tillbaka, och will då rida wedh baken, säijandes sig wara öfwer dhet wersta, men dhe bedit honom Continuerligen wända om, dhe rijda äntå intet efter, och wedh hästen begynte simma sågo dhe intet huru drengen kom af och drucknade. Hästen togo dhe up och woro alle Bollingens saaker uthi een Wååtsäck aldeles af wattnet förskämbdhe. Och som dhenne wägen skulle wara dhem aldeles obekant, wille dhe heller reesa åth Tråfwa Broo, men Olof Andersson swarat, dhetta wahra mycket geent Till Hästarnas Lijsa, dhet och Olof Swensson beiakat, styrckt och inrådt, förmeenandes fördenskull Effter dhe nekat och icke welat rest dhen wägen, ey eller begiärt drengen till Fölgie, uthan Olof Andersson befalt drengen wijsa och fölgia dhem öfwer waadet, hwilcket han efter Kongl. giästgifware Ord. ähr förpflichtat att herbergera och Contogera dhen resandhe, och i ty dhe med hans Disposition och Anstalt benöydhe, och drengen sin husbondes befaldningh efterfolgdt, att Huusbonden må dherföre häfta, och allenast icke aklagaren pro termerario litegio plichta uthan och refundera dhem alt skadeståndh, expenser och Tijdspillan dragandes och större misstancke på Olof Swensson för dhe ordh han sagdt till Bollingh uthi Casten Frijs ahöör, att Bollingh intet skulle säija han wijste honom dhen wägen; Hwilcken föreskrefne relation dhe Edeligen bekrepte. Frågandes efter Frantz Schröder, berättadhe Bolling, att han ähr rest till Amsterdam; Säijandes och Bolling sigh aldrih rest dhen wägen öfwer Dunstorpa Waadh, intygandes och att Corporalen Ingell Jöensson två dagar Förr redh öfwer samma wadh och då skulle watnet stå till sadelen, men sedan fallit någon snöö och watnet dher af ökat. Uppwiste och Lars Bolling hust. Anna Carlsdotters Attest daterat Grufwadh d. 7 Julij 1680, dher uthi hon betyger att alt hwadt han hadhe i wååtsäcken böcker, skrifter, linkläder och andre fijna saaker skulle alt wara af watnet förskamde. Trendes (?) yttermehr köpmannens i Giötheborg Casten Frijs Attest af d 4 Junij 1680, hwilcken att gamble Olof Swensson giästgifwaren skulle sagt till Bollingh; kiäre Larss, i hafwa intet behoof att säija att iagh badh Eder reesa dhen wägen, då Lars swarat, hwarföre badh i oss reesa dhen leede wägen; Olof Swarat till Lindring för våra Hästar, som bem-te Attest med mehr inneholler. Giästgifwaren Olof Swensson dhen yngre inlade en annan relation af detta inneholdh, som skulle Bollingh tacka Gudh för han kom öfwer Dunstorpa Wadh, sedan Schröder inkommit och frågat om dhe skulle

komma öfwer Waadet; han swarat sig dhet icke weeta; Corporalen Ingell Jöensson redh fuller öfwer för två dagar sedan och då stodh watnet up till sadelkoperne, och sedan fallit mycken snöö, att hwadt wattnet ähr mehr så ähr dhet intet minder, och des uthan nogh steenar uthi waadet mindre och större, om Hästen stuupar så blifwa i Wååt. Frantz Schröder swarat sigh wäll dher öfwer förr redit och wara hårde sandbotten, och icke wara någon Nödh, dhe komme wäll öfwer, Olof bedit dhem reesa åth flåten och gifwa en styfwer för hwar Häst, dhe sagt sigh icke hafwa tidh att wänta och ropa efter gården at Åhrboo ligger något ifrån Åån, Olof bedit dhem resa åth flåten efter dhe rijda åth wadet, och bedia Olof i Åhrboo hielpa sig öfwer, dhet drengen sagt sigh efterkomma, hwilcken berättelse Olof will Edeligen stadfästa. Neka och alldeles giästgifwaren att dhe icke wist dhem åth waadet uthan åth Tråfwabroo, som lijckwäll Bollingh will dhem öf-wertyga, beskyller och giästgifwaren Olof Bollingh, att han dragit wärjan i hans Huus, hwilcket Bollingh säjer Casten Frijs giordt hafwer, efter han dher ofta blewit uppehollinn. Yttermehr berättar Bollingh, att när dhe kommo till Åån, steegh han af Hästen och gick litet bort afsijdes, medan berättar han Poiken tagit hans häst, och emoth Schröders willie som förmant honom intet rijda dijt, som Bollingh berättar. Lijkwäll redit åstadh, och yttermehr skulle sagdt, om du skönt rijder åstadh, rijder iag ändå intet efter, dhet samma skulle och Bollingh sagdt och warnat honom, påstår och högeligen giästgifwaren Olof Swensson dhen yngre att han bedit dhem rijda åth flåten, efter Poicken några reesor på Flotten förr dher öfwer rest. Säger och den gamble Olof Swensson att Lars Bolling sagdt till honom, gif aklagaren 1/2 Tunna Rough, så kan dhet dher medh stillas, skulle han swarat, I må gifwa honom, iagh gifwer honom intet./

Resol: Effter noga betenkiande kunde HäradsNembdh icke denne gången definitive dömna i saaken för Frantz Schröders uthewarande skull, emedan dhe begge warit tillhopa när Poicken i Elfwen warit, skohle

3 Personligen sig sisstera och alle dhe andre Parterne nu Citerade”

1710–15 Herr Rådman Frantz Schröder 1715 med preceptor Anders Lunder: Att Frantz Schröder var en förmögen man framgår av de höga värderingssiffrorna; tomt 1, 260 d smt (samma som Henrik Eilking, hus 4 000 d smt, lösöre 47 740 d smt.

Sara Tham blev 1.11.1719 omgift med major Johan Köppen, vilken när han adlades von Köppen på sitt nummer och namn lät på Riddarhuset intaga Sara Thams sju barn med Frans Schröder (*Volrath, Erik, Johanna, Frans, Georg, Sophia Maria* och *Sara Catharina*.)

1720 Herr Major von Köppen, 1730 hans hus (ägde också 5.67 och 6.7 och 6.8)

1733 Avlidne majoren von Köppens avingars gård: där bodde ibm 1732 *regementskvartermästare Cöhler* (skriven vid regementet).

Herr Assessor Johan Andris Olbers (se 5.71) lät den 12 nov. 1733 första resan uppbjuda avlidne majoren Herr Johan de Köppens hus och gård bestående av fem hela tomter, varav tvenne tomter med dess sten- och trähus var belägna till Stora Hamnegatan och de andra trenne med dess sten- och trähus till Köpmansgatan, vilken egendom med allt nagelfast inrede välbemälte Herr Assessor tillhandlat sig av sal Herr Majoren de Köppens ende omyndige sons */Carl/de Köppens* förmyndare *Herr Överkommissarie B Svart* för 5 000 d smt. Köpebrev d 4.9.1733, Fastebrev 17.6.1734 enl Gbg mag reg. 17.6. sid. 167.

Gården kallas i tomtöreslängden 1734 Herr assessor Olbers andra gård. Där bodde detta år Olbers måg ”Herr Hofrådet Magnus Lagerström” ibm, Gården kallas 1737 Herr Assessor Olbers hus: Olbers avled 1740.

Uppenbarligen bodde Lagerström kvar till dess han inköpte eller ärvde huset av Olbers arvingar.

Magnus Lagerström var en av 1700-talets mest framstående göteborgare. Detta framgår bäst av ett kortare utdrag av Svenskt Biografiskt Lexikons i sin helhet läsvärda (av Olle Franzén författade) biografi (med porträtt) över honom: f. 16 dec 1691:

”f. 16 dec 1691 i Stockyrkoherdeolm, död 5 juli 1759 i Gbg, begr. 10 juli, Kristine. Föräldrar: *regeringsrådet Magnus L. o, Helena Engelcrona*, Sekr hos generalguvernören i Pommern sommaren 08, hovråds titel 10 jan 21, auskultant i kommersserkoll o presidentsekr där 22–23, biträdde rikshistoriografen J Wilde 26–31, sekr i Sv ostindiska komp., Gbg, juni 31–46, dir i Nya ostindiska komp juni 46, avsked ur kronans tjänst med kommerseråds karaktär 10 juli 47, Översättare, mecenat – LVS 47, LVA 48.

G 30 okt 33 i Gbg, trol Domk, m Clara Olbers, född omkr 13 där, död 18 juli 78 där, Domk, begr. i Ty, dtr till assessorn Johan Andris Olbers och *Clara Schröder*. — – L. växte upp i Pommern o, gjorde en bildningsresa till olika tyska stater o Danmark. Främst tycks han ha ägnat sig åt språkstudier. Utom latin skrev han med tiden engelska, franska, holländska o tyska och var inte obevandrad i polska, spanska o italienska.” Så berättar artikeln i SBL, att Lagerström ”sammanskrev böcker i lagförfarenhet, veterinärmedicin o aritmetik o översatte dels uppbyggelseskrifter av Francke o Bunyan, dels komedier av Holberg o Molière. Hans försvenskningar via tyskan av Bunnans *The pilgrim's progress* o *The holy war* fick stor spridning”. Det framgår av artikeln i SBL, att Lagerström ägde Gubbero, vilket gett upphov till namnen Lagerströmsplatsen och Lagerströmsgatan.

Efter Magnus Lagerströms död trycktes hos Directeuren Lars Salvius, 1760 ett av *Johan Fredric Kryger* den 20 febr.1760 författat ”Åminnelsetal öfver Framledne Kongl Maj:ts Tro-man, Kommeraseråd och Directeur vid Ostindiska Companiet, samt ledamot af Komgl Svenska Vetenskaps Academiën, och af Kongl Vetenskaps Societeten i Upsala Vålvorne Herr Magnus Lagerström; efter Kongl Vetencapsacademiens Befallning, hållit På Stora Riddarhus-salen Den 20 febr.1760”.

1741 hade Lagerström *skrivaren Mårten Enequist* och två pigor Elin och Catharina (1740 Anna) (Riksens Ständers kontors arkiv Kammarkontoret, länshuvudböcker G 1 o, 1741 Gbg och Bohus län)

1745 tillhör 5.66–67 Hofrådet Herr Magnus Lagerström, 1755–60 Kommeraserådet Herr Magnus Lagerström 1761–78 Fru *Kommeraserådinnan Clara Lagerström*.

Handelsmännen Herr Lars Hollbeck och dess kompanjon Herr Jonas Kjellberg lät den 5 oktober 1778 första gången uppbjuda fyra stycken i stadens norra del och dess tredje kvarter mellan handelsmannen Herr Anders Philipsson Otterdahls å västra och Herr Johan D Wetterbergs å östra sidan varande hus och gårdar belägna tomter vid Stora Hamn- och Köpmangatorna med åbyggnader av Sten- och trähus dem framlidna fru Clara Lagerströms respective sterbhusdelägare under offentligt utrop den 24 september 1778 försålt och bemålte Herrar Lars Hollbeck och Jonas Kjellberg såsom högstbjudande inropat för 3 411 rdr specie 30-penning 113 rdr rdr 32 skill specie.

På Landsarkivet i Göteborg ligger som privatarkiv anteckningar av rektor Edit Hedin om ”Göteborg på Jonas Kjellbergs tid”. Hon hann avlida, innan hon, som hon avsett hann trycka anteckningarna i form av en bok. I brist på denna citerar vi på nytt Svenskt Biografiskt Lexikon (se porträtt där):

Jonas Kjellberg, född 22.10.1752 i Husaby, Skar. (enl självbiogr.), död 14.4.1852 på Storeberg, Tådene, Skar. Hans tidigt bortgångna föräldrar var vice kronolänsman Jonas Kiellberg och Elsa Ebba Mellin. Han uppfostrades hos släktingar. Efter att först ha varit anställd på ett häradsskrivarekontor blev han ”anställd hos [herrnhutaren och] grosshandl GB Santesson Gbg 70–75, hos köpman L Hollbeck 75–79, burskap 5 nov 79, kompanjon i firma Hollbeck o K 79–81, drev ensam firman 82–08, en av borgerskapets äldste 80–89 (ordf där 87–89), föreståndare för Göteborgs arbetshus och fattigförsörjningsinrättning 86–01, bisittare i Gbg:s handelssocietet 92–12, deltog i riksdagen i Norrköping 00 (ledamot av SU), bildade tills m Aron K o JA Stangenett bolaget Jonas K & Co o8, ledamot av Skaraborgs läns hushållningssälls. – LVVS 08.

G 5 sept 79 i Gbg Domk. m Maria Elisabeth Flygare, född 18 juli 59 där, trol. ibid., död 21 nov, 19 på Storeberg, dr till *supercargören Johan Paul Flygare o Margareta Bolm* ”

Den 30. 6 1781 lånade Jonas Kjellberg 2 500 rdr specie av direktionen för sjömanshuskassan och pantsatte sitt hus på Stora Hamngatan. Någon månad innan, den 25.5.1781 hade hans kompanjon och tidigare arbetsgivare Lars Hollbeck, som fått burskap som handlande 28.4.1775, avlidit barnlös (bou 21.8.1781) Han efterlämnade änkan Christina Levina Arfvidsson och sin andel i affärerna med Jonas Kjellberg, vilken senare efter likvidationen ensam drev affärsrörelsen och ägde huset på Norra Hamngatan (Berg II:5–6, 149). Els-Britta Grage påpekar i sin artikel i SBL, att handeln till en början särskilt omfattade import av baltiska varor som lin, hampa, hudar och malt vilket kunde kombineras med export av den i östersjöhamnarna efterfrågade sillen. K. skaffade sig också andelar i allt fler fartyg liksom i Rödastens reparebana, i ett konsortium av göteborgare som övertog delar av Skånska stenkolsverket och i Carl Bagges kattuntryckeri.

1785–90 Handelsman Jonas Kiällberg med baktomt i sjätte roten 7 och 8.

Senare uppbud av 5.66

spgelfabrikör P G Bylander 8.1.1810

Peter Gustaf Bylander, född 1718, bildhuggaremästare och spgelfabrikör G. 17.1.1804 med Maria Christina Fleuther, född 1781, död 10.6.1812, troligen dotter till *stadsbyggmästare Joh. Christ. Fleuther*, död 9.5.1812. Ägde sten- och trähus nr 66 i femte roten, N Hamngatan med bakgård nr 8 i sjätte roten, Köpmang, nyligen (1812) inlöst för 8 000 rdr banco. (Berg II:1–2, 452)

Matthias Wingmark, bildhuggaremästare och spgelfabrikör i Göteborg i bolag med sin verkgesäll Petter Gustaf Bylander 2.7.1804. Avled ogift 11.7.1810. Efterlämnade (bou 18.6.1811) hälften i sten- och trähus 5.66 vid Norra Hamngatan samt nr 6.8, nyligen inlöst för 3.000.32 rdr samt hälften i två-våningsträhuset nr 53 i tolfte roten på den s.k. Stampen. Dessa fastighetsandelar inlöstes av Bylander. (Berg II:11–12, 397)

handl.Gustaf Billqvist (se 5.65) 26.5.1815

Från 10.7.1854 gemensamma uppbud med 5.65.